

Ainevaldkond	AJALUGU								
Valdkonnapädevus									
<p>Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igaüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitud.</p> <p>Õppeaine eesmärgiks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu; • laiendada ainealaseid teadmisi; • suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja; • suunata mõistma aja kulgemise seaduspära; • arendada lugemis- ja kirjutamisoskust; • laiendada sõnavara; • arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi; • õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi. 									
Ainetundide jaotus									
Aine	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl
Ajalugu	-	-	-	-	-	1	2	2	1
Lõimingu korraldamine ainevaldkonnas									

I Üldpädevuste kujundamine

Ajaloo õppimise kaudu kujundatakse kõiki üldpädevusi. Allpool on välja toodud, millised õpitulemused on seotud üldpädevuste kujundamisega.

- Kultuuri- ja väärtuspädevus – õpilane teab, et ta on Eesti Vabariigi kodanik; teab, et on olemas erinevaid rahvaid ja kultuure; suhtub teistesse inimestesse lugupidavalt.
- Sotsiaalne ja kodanikupädevus – õpilane teab oma peamisi õigusi ja kohustusi; peab kinni ühiselu reeglitest; oskab kaaslastega arvestada; oskab konfliktidesse sattudes otsida abi täiskasvanutelt.
- Enesemääratluspädevus – õpilane mõistab, et õppimine on vajalik; saab aru, millised on tema võimed ja oskused; püüab erinevates olukordades võimetekohaselt toime tulla; peab tähtsaks tervislikku eluviisi.
- Õpipädevus – õpilane õpib võimetekohaselt; oskab oma tegevusi planeerida; oskab õppetöös ja elulistes situatsioonides kasutada (abiga) erinevaid infoallikaid; tunneb huvi uute teadmiste ja oskuste vastu.
- Suhtluspädevus – õpilane arvestab suhtlemisel olukorra ja kaaslastega; väljendab arusaadavalt oma soove, seisukohti ja arvamusi; loeb ja kirjutab võimetekohaselt – õpilane kasutab (abiga) erinevaid infoallikaid.
- Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogia pädevus – õpilane kasutab õppetöös matemaatika-, tehnoloogia- ja loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi võimetekohaselt; hoolib loodusest ja keskkonnast.
- Ettevõtlikkuspädevus – õpilane on töökas ja tegus; leiab sobivaid võimalusi õppimise jätkamiseks ka pärast põhikooli lõpetamist; teab, et oma tegude eest tuleb vastutada.
- Digipädevus – õpilane kasutab infotehnoloogilisi vahendeid võimetekohaselt ja sihipäraselt; teab turvalise ja viisaka internetikasutuse põhitõdesid.

II Lõiming ainevaldkondadega

- Ajalugu ja eesti keel – arendatakse lugemis- ja kirjutamisoskust; arendatakse info leidmise oskust; arendatakse eneseväljendusoskust.
- Ajalugu ja võõrkeeled – õpetatakse korrektselt häälutama ja kirjutama võõrapäraseid nimesid ja sõnu; tutvustatakse teiste rahvaste ajalugu ja kultuuri.
- Ajalugu ja matemaatika – õpetatakse mõistma ajalooliste sündmuste järgnevust, kasutades ajatelge; toetudes matemaatilistele oskustele arvutatakse sündmuste toimumisaega ja sellest möödunud aega; kinnistatakse teadmisi ajaühikutest (kuupäev, aasta, aastakümme, sajand, aastatuhat); kinnistatakse teadmisi Rooma numbritest.
- Ajalugu ja loodusõpetus – käsitletakse liikide arengut läbi aegade; õpetatakse taime- ja loomaliikide ning loodusvarade kasutuselevõttu läbi ajaloo; käsitletakse inimeste suhteid loodusega erinevatel ajaperioodidel; käsitletakse loodusteaduste arengut läbi aegade; korraldatakse temaatilisi õppekäike.

- Ajalugu ja inimeseõpetus – käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi aegade; käsitletakse toidu- ja joogikultuuri muutumist läbi ajaloo; käsitletakse inimsuhete ja eluviiside muutust läbi aegade.
- Ajalugu ja kunstiained – tutvustatakse tuntud heliloojaid ja kunstnikke ning nende teoseid läbi aegade; tutvustatakse eri ajastute muusikat; käsitletakse ehituskunsti muutumist ja arengut aegade jooksul; korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).
- Ajalugu ja kehaline kasvatus – tutvustatakse tuntud sportlasi ja nende saavutusi läbi aegade; tutvustatakse antiikolümpiamänge; korraldatakse õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).
- Ajalugu ja tööõpetus – tutvustatakse tööriistade ja -võtete arengut ning eri materjalide kasutuselevõttu; tutvustatakse tehnikat ajalugu ja kuulsaid leiutajaid.

III Läbivate teemade käsitlemine

- Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – õpilasi valmistatakse ette õpingute jätkamiseks ja enesetäiendamiseks; õpilastele antakse suuniseid tulevase ameti valikul.
- Keskkond ja jätkusuutlik areng – käsitletakse inimtegevuse mõju keskkonnale läbi ajaloo; kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi.
- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – õpilasi suunatakse mõtlema ja arutlema kodukoha ning riigi arengu ja probleemide üle; ajalootunnid annavad hea võimaluse innustada õpilasi täitma kodanikukohust (nt osalema valimistel ja kaasava eelarve hääletustel jne); kujundatakse soovi väärtustada kodukoha ajaloolist miljööd ja kultuuriväärtusi.
- Kultuuriline identiteet – tutvustatakse eestluse kujunemist läbi ajaloo; kasvatatakse oma rahvuskultuuri ja kultuuripärandit hindavaid kodanikke; õpetatakse hindama teisi rahvusi ja kultuure.
- Teabekeskond – info otsimiseks õpetatakse kasutama erinevaid internetikeskkondi; suunatakse kasutama erinevaid teavikuid; suunatakse eri infoallikatesse kriitiliselt suhtuma.
- Tehnoloogia ja innovatsioon – tutvustatakse tehnoloogia arengut läbi aegade; selgitatakse, kuidas innovatsioon on mõjutanud inimkonna ajaloo kulgu
- Tervis ja ohutus – käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi ajaloo õpetatakse hindama tervist säästvaid harjumusi ja käitumist.
- Väärtused ja kõlblus – õpetatakse hindama demokraatlikke väärtusi; õpetatakse viisakalt ja teisi arvestavalt avaldama oma arvamust, seisukohti ja väärtushinnanguid; õpetatakse arvestama teistsuguseid arvamusi, seisukohti ja väärtushinnanguid.

Ainevaldkondlikud hindamise erisused

6.-9. klassis hinnatakse ajaloos õpitulemuste saavutamist numbriliselt, kuid seda täiendatakse sõnalise tagasisidega. Lihtsustatud õppe tasemel on oluline tegeleda järjepidevalt kontrollioskuse kujundamisega. Õpilased iseseisvalt õpiülesande tulemust ja sooritust

ei kontrolli. Seetõttu tuleb õppeprotsessis teadlikult tegeleda kontrollimiseks sobilike toimingute harjutamisega - vigade märkamise, analüüsi ja parandusega. See toimub valdavalt üleklassilise töö käigus, kuid jälgida tuleb ka iga õpilase personaalset oskust teostada kontrolli talle jõukohasel viisil. Seega on see oskus lihtsustatud õppes üheks hindamiskriteeriumiks.

Näited:

õpilane kontrollib oma tööd koostegevuses õpetajaga;
 õpilane kontrollib enda kirjutatud lauseid, kasutades selleks õpitud kontrollivõtteid;
 õpilane kontrollib ja parandab kalkulaatori abil oma kirjaliku jagamise vastuseid.

Õppekeskkonna erisused

Teadmiste-oskuste omandamiseks on vajalik sobiv õpikeskkond. Olulisel kohal on näiteks füüsiline ruum ja vahendid, jõukohane õppevara ja õpetamine, õppija ning õpetaja vaheline suhe ja koostöö. Oluline on märgata muutusi õppija oskustes, õigeaegselt tõsta tema iseseisvuse astet ning vähendada täiskasvanu osalust. Vaja on jälgida, et õpetaja tegevus toetaks lapse õppimist tema lähima arengu tsoonis, st õppijale peab jääma õppimisel jõukohane pingutus. Õpikeskkonna loomisel on tähtis tunda ja arvestada õpilase teadmiste-oskuste taset ning arenguvõimalusi. Õppimist on vaja toetada õppija jaoks sobival tasandil ning jõukohases tempos.

ÕPPEAINE NIMETUS	AJALUGU
ÕPPE-TEGEVUSED ARENGU - PERIOODIDE KAUPA	<p>Õppetegevus 6.–7. klassis</p> <p>6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitemad (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne</p>

	<p>arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajalooa seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine.</p> <p>Õppetegevus 8.–9. klassis</p> <p>8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Keskstel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.</p>
	<p>TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD</p>
<p>II KOOLIASTE</p>	<p>II kooliastme lõpetaja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu; 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks; 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja; 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal; 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

III KOOLIASTE	<p>III kooliastme lõpetaja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond; 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos; 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos; 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos; 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist; 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist. 	
Teemad, õpitulemused, õppesisu klasside kaupa		
6. KLASS		
6. kl	Teema ja selle olulisus: Sissejuhatus	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest; • mõistab, et ajatelg kujutab aja kulgemist ning oskab sellele märkida oma sünniaja ning käesoleva aasta • näitab perepilte ja räägib oma pereliikmetest; • nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid; • oskab nimetada seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust; • koostab oma pere sugupuu; • saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest; • peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid ja hindab teadmisi oma sugulaste kohta; • mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mis on ajalugu? • Ajaarvamine • Mida me minevikust mäletame? • Suguvõsa ajalugu • Minu suguvõsa

6. kl	ümbritsevas maailmas ongi ajalugu.	
	Teema ja selle olulisus: Meenutused kui ajalooallikad	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> ● Oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel; ● oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus; ● oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus; ● oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> ● Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal ● Vanemate lapsepõlveaegne elu linnas ● Vanavanemate elu maal nende noorusajal ● Vanavanemate elu linnas nende noorusajal ● Kool läbi aegade ● Toit inimeste elus eri aegadel ● Eri ajastute inimeste rõivad
	Teema ja selle olulisus: Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad	
Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> ● Urrib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega; ● nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume; ● teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse; ● nimetab ja eristab ajalooallikaid; ● teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse; ● nimetab kodukoha vanemaid hooneid/linnamägesid/kalmistuid; ● võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi; ● teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> ● Vanad asjad jutustavad minevikust ● Muuseum ● Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv ● Vanad ehitised jutustavad minevikust ● Rehetare ● Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues ● Raamatud räägivad ajaloost ● Filmid räägivad ajaloost 	

6. kl	<ul style="list-style-type: none"> oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloosündmusi. 	
	Teema ja selle olulisus: Kodukoht läbi aegade	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele; teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused); oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> Esimesed märgid inimasustusest Eesti aladel Kodukoht muinasajal Kodukoht keskajal Kodukoht vanavanemate lapsepõlves Eluolu kodukohas kaasajal
7. KLASS		
7. kl	Teema ja selle olulisus: Muinasaeg	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud; kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal; nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure; selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist; kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõttuga; kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> Ajaarvamisest (1 tund) Kiviaeg (1 tund) Tule kasutuselevõtt (1 tund) Karjakasvatuse ja põlluharimise algus (1 tund) Metallide kasutuselevõtt (2 tundi) Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel (1 tund) Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus: kordamine (1 tund)
	Teema ja selle olulisus: Muinasaeg Eestis	

7. kl	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas tekkis ja lõppes jääaeg; • joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eesti alal, • teab esimesi asulakohti Eesti aladel ning mida sealt on leitud; • leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha; • näitab Eesti kaardil esimesi asulakohti; • kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul; • nimetab eestlaste naaberriikide ja -riike ja näitab neid kaardil. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jääaja lõpp ja esimesed inimasustuse jäljed Eesti aladel (1 tund) • Muistsete eestlaste eluolu (2 tundi) • Eestlased muinasaja lõpus (2 tundi) • Eestlaste naaberriigid ja kujunevad riigid (1 tund) • Kordamine (1 tund) <p>Mõisted: jääaeg; inimasustus ja asula; muistne; ohverdamine ja hiied; linnus; riik; naaberriik ja -riik.</p>
	<p>Teema ja selle olulisus: Vanaaeg</p>	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele vanaaja ning selle olulisemad daatumid (nt kirja teke, Cheopsi püramiidi rajamine, Suure Hiina müüri ehitamine jne); • teab, miks vanaaja riigid tekkisid suurte jõgede äärde; • nimetab vanaaja riikidest pärinevaid leiutisi ja uuendusi (nt ehituses); • nimetab vanaaja riikide kultuurisaavutusi; • selgitab abiga olulisemaid teemakohaseid mõisteid; • teab, kuidas ristiusk tekkis ja millised on ristiusu põhimõtteid.

7. kl	Teema ja selle olulisus: Keskajast ja feodaalkorrast	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Märgib ajateljele keskaja; ● nimetab põhilisi ühiskonnaklasse; ● kirjeldab lühidalt talupoegade ja feodaalide elu; ● kirjeldab piltide abil keskaegset linna (nt Tallinna näitel) ja selle elanikke ning nende tegevusalasid; ● teab, mis on kirik ja mis on selle ülesanded; ● teab, millist rolli omas kirik keskaja inimese elus; ● teab, miks katoliku kirik algatas ristisõjad. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Keskaja üldisloomustus (1 tund) ● Põlluharimise areng keskajal (1 tund) ● Talupoegade eluolu (1 tund) ● Feodaalide eluolu (1 tund) ● Keskaegsed linnad (2 tundi) ● Ristiusu kirik ja ristisõjad (2 tundi) <p>Mõisted: keskaeg; feodaal; teotöö; vaimulik; naturaalmajandus; pärisorjus; rüütel ja kannupoiss; raekoda, raad; tsunft; meister, sell, õpipoiss; katoliku kirik; paavst, piiskop, preester; klooster, munk ja nunn; pühak, palverännak; rüütliordu; ristisõda.</p>
	Teema ja selle olulisus: Eestlaste muistne vabadusvõitlus	
<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Märgib ajateljele muistse vabadusvõitluse toimumisaja; ● mõistab näidete varal, miks ristisõda meie aladele laienes; ● teab, millistest riikidest ristisõdijad tulid; ● teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid lahinguid ja nende tulemusi ning tähtsamaid isikuid; ● teab, kuidas lõppes muistne vabadusvõitlus, mis see eestlastele kaasa tõi ja mis oli kaotuse põhjuseks. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Liivlaste ja lätlaste alistamine ristisõja käigus (1 tund) ● Muistse vabadusvõitluse algus (1 tund) ● Muistse vabadusvõitluse olulisemad lahingud (1 tund) ● Taanlased Põhja-Eestis (1 tund) ● Muistse vabadusvõitluse lõpp (1 tund) ● Miks eestlased lüüa said? (1 tund) <p>Mõisted: ristitu ja pagan; mõõgavendade ordu; eestlaste vanemad; muistne vabadusvõitlus; kroonika ja kroonik; kiviheitemasin, piiramistorn; katk.</p>	
Teema ja selle olulisus: Eestlased võõra võimu all		

7. kl	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nimetab kaardi abil, kes valitsesid Eesti alasid pärast muistset vabadusvõitlust; ● märgib ajateljele Jüriöö ülestõusu ja reformatsiooni toimumisajad; ● selgitab eestlaste olukorda pärast võõra võimu alla sattumist; ● selgitab, miks Jüriöö ülestõus algas, kirjeldab sündmuste käiku; ● teab, kuidas Jüriöö ülestõus lõppes ja mida see eestlastele kaasa tõi; ● nimetab ja näitab kaardil keskaegseid linnu Eesti aladel; ● kirjeldab piltide abil keskaegset Tallinna ja selle kaitserajatisi; ● teab, kes oli Martin Luther ja millised uuendused ta algatas. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Eesti ala pärast vallutust (1 tund) ● Jüriöö ülestõus (2 tundi) ● Keskaegsed linnad Eestis (1 tund) ● Keskaegne Tallinn (1 tund) ● Reformatsioon (1 tund) <p>Mõisted: Liivimaa; kümnis; mõis; Hansa liit; reformatsioon; luteri usk.</p>
	<p>Teema ja selle olulisus: Eesti varauusajal</p>	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nimetab kaardi abil meie naaberriike ja -rahvaid; ● märgib ajateljele Liivi sõja toimumisaja ja Tartu Ülikooli asutamisaaja; ● nimetab Liivi sõjas osalenud riike ja selgitab üldist sündmuste käiku; ● kirjeldab lühidalt talupoegade elu muutust Rootsi ajal; ● teab, et Rootsi ajal hakati mõtlema maarahva harimisele ning tegevust alustasid esimesed talurahvakoolid; ● teab, kes oli Forselius, mis rolli omas kohalikus hariduselus tema loodud õpetajate seminar; ● teab, kuidas asutati Tartu Ülikool, mida seal õpetati; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Eestlaste naabrid enne Liivi sõda (2 tundi) ● Liivi sõda (2 tundi) ● Eesti Rootsi riigi koosseisus (2 tundi) ● Eestikeelse koolihariduse algus (2 tundi) ● Tartu Ülikool (1 tund) <p>Mõisted: kubermang; gümnaasium; talurahvakool; ülikool; õpetajate seminar; pastor.</p>

7. kl	<ul style="list-style-type: none"> võrdleb Rootsi-aegset ja tänapäeva kooli. 	
	Teema ja selle olulisus: Suured leiutised ja avastused	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Nimetab hiliskeskaegseid teadussaavutusi; näitab kaardil ja nimetab riike, kust maadeavastajad teele asusid ning kuhu nad jõudsid; märgib ajateljele Ameerika avastamise Columbuse poolt ning Magalhãesi ümbermaailmareisi toimumisaja; nimetab muutusi meresõidu arengus; teab Kolumbuse tähtsust ajaloos; räägib abivahendite toel esimesest reisist ümber maailma; selgitab, mida töid endaga kaasa maadeavastused; nimetab asumaadest Euroopasse toodud põllukultuure, loomi ja kombeid. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul (2 tundi) Trükikunsti leiutamine (1 tund) Tulirelvade kasutuselevõtmine ja kaitseehitiste muutumine (1 tund) Meresõidu arenemine ja Ameerika avastamine (2 tundi) Esimene teekond ümber maailma (1 tund) Mõisted: pärgament; trükipress; püssirohi ja tulirelvad; vürtsid; kompass; karavell; indiaanlane; asumaa; põliselanik.
8. KLASS		
8. kl	Teema ja selle olulisus: Maailm uusajal	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Märgib ajateljele uusaja kokkuleppelise alguse, Ameerika iseseisvussõja, Suure Prantsuse revolutsiooni, Napoleoni sõjakäigud; nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike ja Põhja-Ameerikat; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> Mis on uusaeg? (1 tund) Euroopa uusaja algul (1 tund) Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd (2 tundi) Suur Prantsuse revolutsioon (2 tundi)

	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab lühidalt piltide abil Ameerika iseseisvuspüüdlusi, sõja käiku ja tulemusi; • nimetab lühidalt piltide abil Suure Prantsuse revolutsiooni olulisemaid sündmusi, tähtsamaid tegelasi ja saavutusi; • kirjeldab lühidalt piltide abil Napoleoni sõjakäike ja nimetab tema olulisemaid saavutusi; • kirjeldab lühidalt kaardi abil mõne Euroopa riigi saatust pärast Napoleoni sõdu; • kirjeldab lühidalt piltide abil, kuidas tööstusrevolutsioon muutis maailma: üleminek tööstuslikule tootmisele (aurumasin), muutused transpordis (auruvedur ja -laev), fotograafia jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Napoleoni sõjad (2 tundi) • Euroopa pärast Napoleoni sõdu (1 tund) • Tööstusrevolutsioon ja olulisemad leiutised (2 tundi) <p>Mõisted: uusaeg; revolutsioon; kodanlus; parlament; kapitalism ja kapital; aurumasin, aurulaev ja -vedur; manufaktuur ja vabrik; tooraine; asumaa ehk koloonia; sisse- ja väljarändaja; terror; palgasõdur ja nekrut; partisan; pärisorjus.</p>
	<p>Teema ja selle olulisus: Eesti tsaari võimu all</p>	
<p>8. kl</p>	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Põhjasõja toimumisaja, pärisorjuse kaotamise Eesti- ja Liivimaal; • nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike; • teab, kuidas muutus talupoegade elu pärast pärisorjuse kaotamist; • võrdleb lühidalt skeemi abil päris- ja teoorjust; • kirjeldab piltide abil mõisnike elu; • selgitab teo- ja raharendi erinevust, teab, kuidas algas talude päriksostmine; • teab, mis põhjustas talupoegade hulgas pahameelt ning põhjustas rahutusi 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Põhjasõda ja Peeter I (2 tundi) • Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses (1 tund) • Talupoegade koormiste suurendamine (1 tund) • Pärisorjus, selle kaotamine ja asendamine teoorjusega (2 tundi) • Mõisnike eluolu (1 tund) • Teorendilt raharendile ja talude päriksostmine (1 tund) • Talurahvarahutused, Mahtra sõda (1 tund) <p>Mõisted: ikaldus; tsaar; baltisaksa mõisnik; Balti erikord; pearahamaks; teoorjus, koormis; raharent; kinnis- ja vallasvara; mõisa ametimehed: mõisavalitseja, kubjas, aidamees, kõrtsmik, mölder, meier.</p>
	<p>Teema ja selle olulisus: Eesti talurahvaelu 19. sajandil</p>	

8. kl	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele 19. sajandi; • nimetab piltide abil talupere liikmed ja nende rollid; • nimetab piltide abil taluhooneid ja nende otstarvet; • nimetab pudulojuseid, keda talus peeti; • kirjeldab pildi abil rehielamut ja selle sisustust; • teab, milline otstarve oli rehielamul vilja töötlemisel; • nimetab piltide abil talupere olulisemaid töid ning tööriistu; • kirjeldab lühidalt talupere igapäevast ja pühadeaegset toidulauda ning võrdleb neid tänapäevastega; • võrdleb 19. sajandi ja tänapäeva inimeste igapäevaelu; • nimetab kalendri abil olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja teab mõningaid kombeid; • kirjeldab piltide/filmi näitel koolielu 19. saj talurahvakoolis ja võrdleb seda tänapäevasega; • nimetab õppeaineid valla- ja kihelkonnakoolis ja võrdleb neid oma tunniplaaniga. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talupere (1 tund) • Talu hooned (1 tund) • Talupere aastaringsed tööd (2 tundi) • Talurahva söök ja söögikombed (1 tund) • Rahvakalender ja rahvakombed (1 tund) • Talurahvakoolid (2 tundi) <p>Mõisted: talupere: peremees, perenaine, sulane ja teenijatüdruk, karjane; rehielamu, suitsutare; rehepeks; vald ja kihelkond; vallakool ja kihelkonnakool; koolmeister ja kõster; estofiil; pudulojus; leer, leeriõpetus.</p>
	Teema ja selle olulisus: Rahvuslik ärkamisaeg	
<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele ärkamisaja olulisemad sündmused; • nimetab lühidalt ärkamisajale eelnenud sündmusi ja tegelasi; • nimetab piltide abil ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja teab nende olulisemaid saavutusi; • nimetab Eesti esimesi kutselisi teatreid ja linna, kus need kodulinna; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ärkamisaja eellugu ja Kr. J. Peterson (1 tund) • Fr. R. Kreutzwald ja „Kalevipoeg“ (2 tundi) • J. V. Jannsen ja „Postimees“ (1 tund) • Vanemuise Selts ja I üldlaulupidu (2 tundi) • L. Koidula ja Eesti teatri algus (2 tundi) • J. Hurt (1 tund) • C. R. Jakobson (1 tund) 	

8. kl	<ul style="list-style-type: none"> • teab, kelle eestvõttel, millal ja kus toimus esimene üldlaulupidu ning kirjeldab seda sündmust lühidalt; • selgitab, mis on rahvaluule; • teab, kuidas pandi alus Eesti Rahva Muuseumi kogudele. 	Mõisted: ärkamisaeg; rahvaluule; eepos; kadakasaks.
	Teema ja selle olulisus: Tööstuse areng/venestamise aeg	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Eesti rahvusvärvide esmase kasutuselevõtu (EÜS-i lipp); • näitab kaardil 19. saj lõpu Eesti tööstuslinna ja raudteeühendusi; • kirjeldab piltide abil tööliste elu- ja töötingimusi 19. sajandi lõpus ning võrdleb neid tänapäevaste oludega; • kirjeldab lühidalt ja näidete varal, miks venestamine algas ning milles see seisnes; • nimetab piltide abil rahvusliku liikumise juhte venestamisajal; • nimetab piltide abil tuntumaid spordiseltsidest võrsunud spordikuulsusi. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis (1 tund) • Tööliste elu (1 tund) • Venestamisaeg (1 tund) • Rahvuslik liikumine venestamisajal (1 tund) • EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus (1 tund) • J. Tõnisson ja „Postimees“ (1 tund) • Karskus- ja spordiseltsid, G. Lurich (1 tund) Mõisted: venestamine; üliõpilasselts; karsklane.
	Teema ja selle olulisus: Eesti 20. sajandi alguses	
Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni; • näitab kaardil Vene impeeriumi; • nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi; • kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Eesti majandus XX sajandi algul (1 tund) • 1905.-1907. aasta revolutsioon (1 tund) • Revolutsioonisündmused Eestis (2 tundi) • Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine (1 tund) • Eesti kultuur XX sajandi algul (1 tund) 	

	<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid; • nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine). 	Mõisted: impeerium; linnapea; majanduskriis; streik, meeleavaldus; riigiduuma.
Teema ja selle olulisus: Maailm enne ja pärast I maailmasõda		
8. kl	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele I maailmasõja toimumisaja, 1917. a revolutsiooni; • nimetab piltide abil 19. saj lõpu ja 20. saj alguse olulisemaid leiutisi (kino, auto, lennuk jne); • näitab kaardil impeeriume ja nende asumaid; • nimetab lühidalt I maailmasõja põhjusi ja kirjeldab selle algust; • nimetab piltide abil I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjalisi uuendusi; • näitab kaardil pärast I maailmasõda tekkinud uusi riike; • kirjeldab lühidalt rahva olukorda tsaari-Venemaal ning selgitab, miks ja kuidas revolutsioon aset leidis; • kirjeldab piltide ja kaardi abil sündmusi Eestis 1917. aastal; • teab, kuidas ja millal Eesti iseseisvus. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Suured leiutused ja avastused (2 tundi) • Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa) (1 tund) • I maailmasõja põhjused ja algus (1 tund) • 1917. aasta revolutsioon Venemaal ja Nõukogude võimu kehtestamine (2 tundi) • I maailmasõja lõpp (1 tund) • Sündmused Eestis 1917. aastal (1 tund) • Sündmused Eestis 1918. aastal (1 tund) Mõisted: bolševikud ehk enamlased; nõukogude võim; kommunistlik partei.
9. KLASS		
9. kl	Teema ja selle olulisus: Eesti vabadussõda	
	Õpitulemused: Õpilane:	Õppesisu:

9. kl	<ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja; • näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid; • nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi; • kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi abil sõda Landeswehriiga; • selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine); • kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda; • kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vabadussõja algus (1 tund) • Eesti vabastamine (1 tund) • Sõda Landeswehriiga (1 tund) • Vabadussõja lõpp ja Tartu rahu sõlmimine (1 tund) <p>Mõisted: okupatsioon; Punaarmee; pataljoni; soomusrong; Vene valgekaartlased; Landeswehr; Võidupüha; delegatsioon; vaherahu.</p>
	Teema ja selle olulisus: Eesti Vabariik 1918-1940	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja; • näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid; • nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut; • nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi; • nimetab esimese iseseisvusaja tähtsamaid haridusasutusi (TÜ, TTÜ, Kõrgem Sõjakool). 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asutav Kogu ja maareform (1 tund) • Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika (1 tund) • Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis (2 tundi) <p>Mõisted: maareform; Asutav Kogu; põhiseadus; demokraatia; riigipööre; vapsid; põllutöökool; kodumajanduskool; masinaühistu; talgud; põlevkivi ja fosforiit; majanduskriis.</p>
	Teema ja selle olulisus: Maailm kahe maailmasõja vahel	
<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele maailmasõdade vahelise aja; • näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saksamaa pärast I maailmasõda (1 tund) • Kommunistlik Nõukogude Liit (1 tund) 	

9.kl	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda; • kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli; • kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus; • nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin). 	Mõisted: füürer; natsid; diktaator; koonduslaager; juudid; NSVL; kolhoos.
	Teema ja selle olulisus: Eesti kaotab iseseisvuse 1939-1940	
	Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja; • näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokollil alusel jaotati; • näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiga nende valikut; • kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse; • kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine; • kirjeldab abiga, miks Talvesõda algas ja kuidas see lõppes. 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Molotovi-Ribbentropi pakt (1 tund) • Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d (1 tund) • Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga (1 tund) Mõisted: pakt; salaprotokoll; neutraalne; ultimaatum; baas; okupatsioon; ENSV; küüditamine.
	Teema ja selle olulisus: II maailmasõda 1939-1945	
Õpitulemused: Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele II maailmasõja toimumisaja; • näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike; • kirjeldab lühidalt piltidele toetudes II maailmasõja käiku ja selle tulemusi; • kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • II maailmasõja käik (1 tund) • Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis (1 tund) • Sõjategevuse lõpp Eestis (1 tund) Mõisted: blokaad; aatompomm; kaardisüsteem; Eesti Leegion; Eesti Laskurkorpus; metsavennad; soomepoisid.	

9. kl	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi; • kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes; • kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta; • näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid. 	
	Teema ja selle olulisus: Eesti 20. sajandi alguses	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni; • näitab kaardil Vene impeeriumi; • nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi; • kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine; • näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid; • nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine). 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti majandus XX sajandi algul (1 tund) • 1905.-1907. aasta revolutsioon (1 tund) • Revolutsioonisündmused Eestis (2 tundi) • Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine (1 tund) • Eesti kultuur XX sajandi algul (1 tund) <p>Mõisted: impeerium; linnapea; majanduskriis; streik, meeleavaldus; riigiduuma.</p>
	Teema ja selle olulisus: Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda	
<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele II maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise; • näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast II maailmasõda; • kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast II 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maailm pärast II maailmasõda, külm sõda (1 tund) • Nõukogude Eesti (2 tundi) • Nõukogude Liidu kokkuvarisemine (1 tund) • Eesti taasiseseisvumine (1 tund) 	

9. kl	<p>maailmasõda;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine; • kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis; • kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiisõda, öölaulupeod, Balti kett); • nimetab põhjusi ja sündmusi, miks NSVL kokku varises. 	<p>Mõisted: külüm sõda; NATO; Balti kett; plaanimajandus ja turumajandus.</p>
	Teema ja selle olulisus: Ühiskonnaõpetus	
	<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid; • nimetab riigi sümboleid; • nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit; • nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide; • nimetab erakondi; • nimetab linnapead/vallavanemat; • nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid; • oskab vajadusel abi kutsuda (112); • kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitseliidu ülesandeid ja teab nende erinevust; • teab, millega tegelevad kohtud; • teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja advokaadi roll kohtuistungil; • nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Põhiseadus ja Eesti riigi sümboolid (1 tund) • Riigikogu, riigipea, valitsus (1 tund) • Kohalik omavalitsus (1 tund) • Korrakaitse (1 tund) • Riigikaitse (1 tund) • Kohus (1 tund) • Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO) (1 tund) <p>Mõisted: riigi sümbol; riigikogu; valitsus, peaminister ja ministrid; kandidaat; riigieelarve; riigipea, president; partei ehk erakond; vallavolikogu/linnavolikogu; vallavanem/linnapea; vallavalitsus/linnaavalitsus; kohtunik, prokurör, advokaat; ÜRO, NATO ja EL.</p>